

Sarajevo, 09.11.2011. godine.

Broj predmeta: Ž-SA-03-528/11

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo zdravstva

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo
Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona
Ministarstvo zdravstva Zeničko-dobojskog kantona
Ministarstvo zdravstva Srednjobosanskog kantona
Ministarstvo zdravstva Zapadnohercegovačkog kantona
Ministarstvo zdravstva Unsko-sanskog kantona
Ministarstvo zdravstva Hercegovačko-neretvanskog kantona
Ministarstvo zdravstva Posavskog kantona
Ministarstvo zdravstva Kantona 10
Ministarstvo zdravstva Bosansko-podrinjskog kantona

Za informaciju:

Gender centar Federacije BiH
Vijeću nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine
Odbor za zdravstvo Parlamenta Federacije BiH

Predmet: Preporuka broj: P-171/11 u predmetu broj: Ž-SA-03-528/11, a po žalbi udruženja "Djeca Zemlje" Tuzla, čiji navodi su upućivali na kršenje prava na zdravstvenu zaštitu žena u toku trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja, a u kontekstu kršenja odredbi Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena.

Sarajevo, novembar 2011. godine

UVOD

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija ombudsmena) zaprimila je žalbu udruženja "Djeca Zemlje" iz Tuzle, zbog kako su naveli uskraćivanja zdravstvene zaštite S. A. iz Lukavca, licu slabog imovnog stanja i pripadnici romske nacionalne manjine u toku trudnoće, zbog kako su naveli činjenice da nema zdravstveno osiguranje.

Naime, prema informacijama koje je Institucija ombudsmena dobila od podnosioca žalbe u slučaju S.A. je u toku trudnoće došlo do komplikacija koje su rezultirale smrću fetusa, S.A. se nakon saznanja te činjenice obraćala zdravstvenim ustanovama na području Tuzlanskog kantona u svrhu izvođenja zahvata kojim bi fetus bio uklonjen, kako bi se spriječile dalje zdravstvene komplikacije.

Prema informacijama podnosioca žalbe, S.A. je uskraćen taj zahvat, odnosno navedeno joj je da nije zdravstveno osigurana, te da iz tih razloga ne može se pristupiti izvođenju tog zahvata.

Podnosioci žalbe naveli su da to predstavlja kršenje prava koja proizlaze iz zakona koji uređuju oblast zdravstvene zaštite i međunarodnih konvencija kojima je Bosna i Hercegovina pristupila.

Nakon prvog obraćanja udruženje "Djeca Zemlje" iz Tuzle nisu obavještavali Instituciju ombudsmena o daljem razvoju događaja, stoga pretpostavljamo da je uz njihovo zalaganje S.A. konačno dobila adekvatnu medicinsku pomoć, ali bez obzira na to Institucija ombudsmena odlučila je provesti istragu u predmetu, kako bi se otklonila mogućnost ponavljanja ovakvih slučajeva.

Uzimajući u obzir navode žalbe koji su upućivali na kršenje prava na zdravstvenu zaštitu žena u toku trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja, a uzimajući u obzir posvećenost u radu Institucije ombudsmena zaštititi prava te kategorije stanovništva (*Specijalno izvješće u svezi sa žalbama žena radi prava na naknade plaća za vrijeme porodiljskog odsustva*, koji se nalazi na website-u Institucije ombudsmena), te odredbi Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, a koja je inkorporirana u Ustav Bosne i Hercegovine u Aneksu I, pristupljeno je istrazi u predmetu.

POSTUPANJE INSTITUCIJE OMBUDSMENA

Institucija ombudsmena je u svrhu prikupljanja informacija uputila akt Ministarstvu zdravstva Tuzlanskog kantona u kojem je zatraženo da dostave izjašnjenje po slijedećim tačkama:

- 1) Koji propisi uređuju pitanje zdravstvene zaštite trudnica i porodilja na području Tuzlanskog kantona,
- 2) Koji opseg zdravstvene zaštite se garantuje trudnicama,

- 3) U kojim slučajevima su zdravstvene ustanove obavezne pružiti pomoć trudnicama i porodiljama bez obzira da li su zdravstveno osigurane.

Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona nije dostavilo odgovor na dva obraćanja Institucije ombudsmena, te je tek nakon preporuke Institucije ombudsmena da uspostavi saradnju dostavilo odgovor.

Dana 06.10.2011. godine Institucija ombudsmena zaprimila je odgovor Ministarstva zdravstva Tuzlanskog kantona pod brojem: 13/1-37-18773/11 u kojem je između ostalog navedeno slijedeće:

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine FBiH", broj 46/10), u članu 12. stav 2. tačka 9. uređeno je da zdravstvena zaštita obuhvata zdravstvenu zaštitu žena u vezi sa planiranjem porodice, kao i toku trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja, bez obzira na status zdravstvenog osiguranja žene u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju. Obim, sadržaj i način ostvarivanja zdravstvene zaštite iz člana 12. utvrđuje odlukom Vlada Federacije BiH na prijedlog federalnog ministarstva zdravstva. U odgovoru je navedeno da Vlada FBiH nije donijela tu odluku.

Nadalje, istaknuto je da članom 32. Zakona o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine FBiH, broj: 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11) uređeno koja lica kao osiguranici, članovi porodice osiguranika i druga lica osigurana u određenim okolnostima, ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu i pod kakvim uslovima stiču to pravo.

Odlukom o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/09) utvrđuje se minimalni obim prava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Ovom Odlukom se, takođe, utvrđuje i paket zdravstvenih prava koji se obezbjeđuje za neosigurana lica, državljane Bosne i Hercegovine, sa prebivalištem na teritoriji Federacije BiH. U tački XI ove odluke propisano je šta se obezbjeđuje za neosigurana lica, pa je u stavu 1.b) alineja 3. navedeno sljedeće: "zdravstvena zaštita žena u toku trudnoće i poroda, te puerperija i postnatalnih komplikacija do 6 mjeseci nakon poroda". Prava iz navedene tačke finansiraju se iz sredstava budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosiguranog lica.

Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona istaknulo je da početak primjene osnovnog paketa zdravstvenih prava za neosigurana lica počinje sa osiguranjem sredstava u budžetima kantona i općine, kao i donošenjem Uputstva o uvjetima i načinu ostvarivanja prava neosiguranih lica na zdravstvenu zaštitu iz paketa zdravstvenih prava. Navedeno je da Federalno ministarstvo zdravstva još uvijek nije donijelo Uputstvo.

Istaknuto je da bez obzira da li se radi o trudnici ili bilo kojoj drugoj osobi, osiguranom ili neosiguranom licu, obaveza je svakog zdravstvenog radnika pojedinca i svih zdravstvenih ustanova da pruže zdravstvenu zaštitu osobi kojoj je ugrožen život, te da u skladu sa zakonom o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata ("Službene novine FBiH", broj: 40/10), svaki pacijent ima pravo na dostupnu zdravstvenu zaštitu, u skladu sa zdravstvenim stanjem i ličnim

potrebama, zakonom i u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite.

Nakon uvida u naprijed navedeni odgovor Institucija ombudsmena uputila je dana 07.10.2011. godine akt Federalnom ministarstvu zdravstva u kojoj je zatraženo da dostave izjašnjenje po slijedećim tačkama:

- 1) U kojoj fazi se nalazi postupak donošenja odluke kojom će se utvrditi obim, sadržaj i način ostvarivanja zdravstvene zaštite iz člana 12. stav 2. tačka 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine FBiH", broj: 46/10), kojim je uređeno da zdravstvena zaštita obuhvata zdravstvenu zaštitu žena u vezi s planiranjem porodice, kao i u toku trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja, bez obzira na status zdravstvenog osiguranja žene u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju.
- 2) U kojoj fazi se nalazi postupak donošenja Uputstva o uvjetima i načinu ostvarivanja prava neosiguranih lica na zdravstvenu zaštitu iz paketa zdravstvenih prava, a po osnovu tačke XI, stava 1. b) alineja 3 Odluke o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/09) kojom se utvrđuje minimalni obim prava obaveznog zdravstvenog osiguranja, a u kojoj je navedeno: "zdravstvenu zaštitu žena u toku trudnoće i poroda, te puerperija i postnatalnih komplikacija do 6 mjeseci nakon poroda."

Dana 24.10.2011. godine Institucija ombudsmena zaprimila je iscrpan i detaljno obrazložen odgovor Federalnog ministarstva zdravstva pod brojem: 06-37-7171/11 od dana 12.10.2011. godine, u kojem je između ostalog navedeno slijedeće:

"1) Odluka kojom se utvrđuje obim, sadržaj i način ostvarivanja zdravstvene zaštite iz člana 12. stav 2. tačka 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/10), koju donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog federalnog ministra zdravstva nije donešena iz razloga što su ranije donijete Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava i Odluka o maksimalnim iznosima neposrednog sudjelovanja osiguranih osoba u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava ("Službene novine FBiH", broj 21/09), koje ustvari obuhvataju sadržajno materiju predviđenu članom 12. Zakona o zdravstvenoj zaštiti.

2) S ciljem ujednačavanja prava osiguranika u okviru obaveznog zdravstvenog osiguranja u svim kantonima Parlament Federacije BiH je 2009. godine usvojio Odluku o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava i Odluku o maksimalnim iznosima neposrednog sudjelovanja osiguranih osoba u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava. Ovim Odlukama se ujednačavaju prava osiguranika u svim kantonima iz oblasti obaveznog zdravstvenog osiguranja, te također reguliše paket zdravstvenih prava i za neosigurane osobe, jer je intencija svake države da svom stanovništvu osigura pravo na zdravstvenu zaštitu koje je osnovno ljudsko pravo..."

Federalno ministarstvo zdravstva istaknulo je da donošenje seta odluka o osnovnom paketu zdravstvenih prava ima za cilj unapređenje ljudskih prava, kao i prava pacijenata u sektoru zdravstva.

Nadalje, detaljno je obrazložilo nadležnosti i uvjete koji moraju biti ispunjeni za adekvatno funkcionisanje zdravstvene zaštite i za neosigurane osobe, te brojne aktivnosti koje su poduzete u svrhu ispunjavanje uslova za efikasnu implementaciju navedenih odluka.

Ministarstvo je jasno naglasilo da: *"... najveći izazov u budućem periodu, a što je i kočnica za ispunjavanje obaveza kantona iz ove odluke, je osiguranje finansijskih sredstava za finansiranje osnovnog paketa zdravstvenih prava u Federaciji BiH. Napominjemo da se isti finansira iz prihoda prikupljenih po osnovu doprinosa za zdravstveno osiguranje, prihoda iz budžeta Federacije, kantona, odnosno općine, prihoda ostvarenih iz participacije, kao i iz drugih izvora."*

ZAPAŽANJA OMBUDSMENA

Nakon uvida u naprijed navedene odgovore Ombudsmeni Bosne i Hercegovine razmotrili su žalbu na pružanje zdravstvene zaštite u kontekstu prakse UN Komiteta za eliminiranje diskriminacije žena (u daljnjem tekstu: CEDAW Komitet) i odredaba Zakona o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 59/09).

Prije donošenja odluke u predmetu, odnosno donošenja odluke o upućivanju preporuke, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su razmotrili da li u ovakvim slučajevima dolazi do diskriminacije i na koji način ista nastupa, način na koji su istoj izložene osobito ranjive grupe žena, u ovom slučaju pripadnice romske nacionalne manjine, te pitanje na koji način trenutni koncept zdravstvene zaštite utječe na ostvarivanje prava, kao i mjere koje vlasti preduzimaju u svrhu otklanjanja ovog problema.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su posebno pažnju obratili na odluku CEDAW Komiteta broj: 17/2008 usvojenog dana 25.07.2011. godine, a po obraćanju Marie de Lourdes da Silva Pimentel, koju je predstavljao Center for Reproductive Rights i Advocacia Cidada pelos Direitos Humanos protiv Federalne Republike Brazil, a zbog nepoduzimanja mjera koje proizlaze iz člana 12. stava 2), a u odnosu na član 1. Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, a koji glasi:

Član 12.

"1. Države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi eliminiranja diskriminacije žena u oblasti zdravstvene zaštite kako bi, na osnovu ravnopravnosti žena i muškaraca, osigurale dostupnost zdravstvenih usluga, uključujući one koje se odnose na planiranje porodice.

2. Bez obzira ne odredbe stava 1. ovog člana, države članice osiguravaju odgovarajuće zdravstvene usluge ženama za vrijeme trudnoće, porođaja i u

periodu poslije rođenja djeteta, osiguravanjem besplatnih usluga; kada je to potrebno, kao i odgovarajuće ishrane za vrijeme trudnoće i dojenja.

Član 1.

"Za svrhe ove konvencije, izraz "diskriminacija žena" označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu spola, što ima za posljedicu ili cilj da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena."

U naprijed navedenoj odluci CEDAW Komitet je razmatrao slučaj Alyne Pimentel, žene Afro-Brazilskog porijekla, koja je umrla u 28-oj godini od komplikacija koji su rezultirali iz njene trudnoće, nakon što je zdravstveni centar u Rio de Janeiru propustio omogućiti odgovarajući i pravovremen pristup hitnoj akušerskoj njezi. Utvrđena je da je njena smrt mogla biti spriječena da je medicinski centar pravilno dijagnosticirao i liječio intrauterinalnu smrt fetusa. Komitet je naglasio da njena smrt nije izlovan slučaj, a da među 4 000 žena koje umru svake godine u Brazilu uslijed komplikacija u vezi s trudnoćom, disproporcionalno velik broj čine žene koje pripadaju različitim ranjivim grupama, a posebno žene Afričkog porijekla.

Komitet je utvrdio da je Federalna Republika Brazil prekršila član 12, stav 2 Konvencije i citirala preporuku broj 28 (2010), koja navodi "politika država potpisnica mora djelotvorna i usmjerena kao i adekvatno finansirana" i da prema preporuci 24, maksimalno dostupni resursi moraju biti prikupljeni u svrhu osiguravanja prava žena na sigurno majčinstvo i hitnu akušersku njegu".

U konkretnom slučaju koji se našao pred Komitetom, Komitet je utvrdio da su vlasti u Brazilu propustile poduzeti mjere u svrhu provođenja donešenih propisa, kao i provesti nadzor u slučajevima kada su određena ovlaštenja iz javnog zdravstva data privatnim zdravstvenim ustanovama.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine izražavaju zadovoljstvo što u slučaju S.A., prema informacijama koje je dobila Institucija ombudsmena, nije nastupila do težih posljedica, ipak izražavaju zabrinutost samom činjenicom da do takvih situacija dolazi u praksi, te da naprijed navedena odluka Komiteta pokazuje kakvim posljedicama propuštanje poduzimanja mjera može rezultirati, kao i obaveze koje države imaju u cilju prevencije takvih situacija.

Institucija ombudsmena kao centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije, a što proizlazi iz člana 7. Zakona o zabrani diskriminacije, razmotrila je žalbu, a u svrhu utvrđivanja povrede člana 6, stava d) navedenog zakona, a koji glasi:

"1) Ovaj zakon se primjenjuje na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba sa javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje

svih parvnih i fizičkih osoba, u svim područjima života a posebno u sljedećim područjima:

(...)

d) Zdravstvene zaštite uključujući dostupnost skrbi i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža skrb i liječe pacijenti."

Prilikom donošenja odluke Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su uzeli u obzir činjenicu da S.A. pripada posebno ranjivoj grupi. Naime, nesporna činjenica je da trenutno u Bosni i Hercegovini ogroman broj pripadnica romske nacionalne manjine nalazi u osobito teškoj materijalnoj i socijalnoj situaciji, sa nerješnim statusnim pitanjima, kao što su posjedovanje identifikacionih dokumenata i slično, iste su vrlo često neobrazovane, te najčešće žrtve nasilja i eksploatacije.

Nije sporna činjenica, s što je utvrdio i Komitet te naglasio da posebna pažnja treba biti data zdravstvenim potrebama i pravima žena koje pripadaju ranjivim i grupama u nepovoljnom položaju i da dužnost eliminisanja diskriminacije u pristupu zdravstvenoj zaštiti uključuje i odgovornost uzimanja u obzir način na koji društveni faktori, koji mogu varirati među ženama, određuju zdravstveni status.

Naime, iz naprijed navedenih odgovora, kao i uvidom u sve aktivnosti koje su poduzimale vlasti u Bosni i Hercegovini nije sporno njihovo opredjeljenje za poboljšanje iste, ali postavlja se pitanje kako u slučajevima kada je funkcionisanje zdravstvenog sektora izuzetno kompleksno, posebno ranjiva grupa može u potpunosti ostvarivati svoja prava.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine svjesni su činjenice na koji način je organizovano zdravstvo na teritoriji Federacije BiH, te ni na koji način isti ne dovode u pitanje, ali ga razmatraju sa aspekta efikasnosti u pružanju zdravstvene zaštite građana. Evidentno je da su vlasti u Federaciji BiH donijele propise koji omogućavaju ostvarivanje prava iz zdravstvene zaštite, ali zbog nedostatka koordinacije nije došlo do potpune realizacije istih.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine pozivaju se na praksu Komiteta koji je jasno naglasio razliku između obaveze postupanja i obaveze rezultiranja kao kritične u shvatanju prava na zdravlje. Kada države postupaju u implementaciji ovog prava, one ne samo da trebaju stvoriti politike osmišljenje realizaciji prava, odnosno donjeti propise, formirati tijela za njihovo provođenje, nego moraju osigurati da te politike ostvare, odnosno postignu željene rezultate.

Komitet je u naprijed navedenom slučaju morao napraviti distinkciju između de iure diskriminacije i de facto diskriminacije, odnosno da iako norme ne sadrže diskriminatorske odredbe, to ne znači da ne dolazi do diskriminacije prilikom primjene istih, a što su uzeli u obzir i Ombudsmeni Bosne i Hercegovine prilikom donošenja odluke u ovom predmetu.

U stručnoj literaturi za takve se situacije koristi i termin posredna diskriminacija, koji prema definiciji nastupa kada prividno neutralna norma, kriterijum ili praksa onemogućava (na osnovu spola ili nekog drugog ličnog svojstva) da grupa ljudi

postigne svoj puni društveni i lični potencijal, osim u slučajevima kada je takva praksa objektivno opravdana ciljem i kada su mjere preduzete za ostvarenje tog cilja prikladne i neophodne (EC Council Directive 2000/43/EC).

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine smatraju da je u konkretnom slučaju došlo do diskriminacije žena koje pripadaju ranjivim grupama, u ovom slučaju pripadnica romske nacionalne manjine, zbog nemogućnosti da S.A. pravovremeno dobije adekvatnu njegu s obzirom na stanje u kojem se nalazila.

Vlasti u Federaciji BiH s obzirom da nisu adekvatno iskoordinirale svoje aktivnosti i omogućile provođenje normativnog okvira koji uređuje oblast zdravstva, dovele su istu u diskriminirajući položaj.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine smatraju da, bez obzira na složenost politike zdravstva u Federaciji BiH, procedure za ostvarenje zdravstvene zaštite trebaju biti koordinirane i uređene na jedinstven način, a posebno uzimajući u obzir društvene i socijalne prilike u kojima se nalazi jedan dio populacije.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su u više navrata izrazili stav da kompleksnost legislative u Bosni i Hercegovini ne može biti isprika vlastima za neobezbjeđivanje poštivanja ljudskih prava. isto tako, naglašavamo da vlasti osim obaveza da pruže te usluge, imaju i pozitivnu obavezu prema posebno ranjivim grupama, a koja se ogleda prvenstveno na način da osmisle i realiziraju programe koji će im omogućiti odgovarajući stepen poštivanja njihovih prava, u ovom slučaju da u potpunosti uživaju pravo na zdravstvenu zaštitu.

Isto tako, u naprijed navedenoj odluci Komitet je utvrdio da vlasti u Federalnoj Republici Brazil nisu provodile adekvatne mjere u svrhu informisanja zdravstvenih radnika, niti adekvatan nadzor nad privatnim zdravstvenim ustanovama, na koje su nivoi vlasti prenijeli određena ovlaštenja za obavljanje zdravstvene zaštite. Ovom prilikom bismo istaknuli da i u Saveznoj Republici Brazil različiti nivoi vlasti su odgovorni za sprovođenje različitih mjera zdravstvene politike, ali Komitet je naglasio da to ne smije predstavljati prepreku u realizaciji prava.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine naglašavaju još veći stepen odgovornosti koji vlasti u Bosni i Hercegovini imaju primjenom prakse CEDAW Komiteta, naime ukoliko su organi obavezni vršiti nadzor i edukaciju nad osobljem privatnih zdravstvenih ustanova kada su na iste prenešena određena javna ovlaštenja, postoji još veća obaveza nadzora nad radom zdravstvenih ustanova čiji su osnivač različiti nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini, kojima isti imenuju upravne i nadzorne organe, planiraju sredstva za rad i slično.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine razmotrili su pitanje uolikoj mjeri vlasti u Bosne i Hercegovini mogu realizirati preporuku broj 28 (2010), koja navodi "politika država potpisnica mora djelotvorna i usmjerena kao i adekvatno finansirana" i da prema preporuci 24, maksimalno dostupni resursi moraju biti prikupljeni u svrhu osiguravanja prava žena na sigurno majčinstvo i hitnu akušersku njegu".

Naime, nije upitno da organi vlasti izdvajaju sredstva u tu namjenu, uolikoj mjeri su ta sredstva dovoljna može se konstatirati samo na osnovu sveukupne analize, ali sama činjenica da se vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine nalaze

pred velikim izazovom da rasporede ograničena sredstva u svrhu zadovoljavanja ogromnih potreba u zdravstvu, što na njih stavlja još veću obavezu da koordiniraju svoje djelovanje.

Neupitno je da je Federalno ministarstvo zdravstva i kantonalna ministarstva zdravstva poduzeli brojne mjere u svrhu poboljšanja zdravstvene zaštite.

Iz odgovora Federalnog ministarstva zdravstva evidentni su naponi koji se poduzimaju pri ujednačavanju nivoa zdravstvene zaštite, a posebno na polju esencijalnih lista lijekova, ortopedskih i stomatoloških pomagala i slično, ali na žalost moramo konstatirati da su potrebni još veći naponi kako bi sva lica dobila adekvatnu zdravstvenu zaštitu te podigao stepen iste.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine pri razmatranju pitanja diskriminacije posebno ranjivih grupa, svesni su činjenice da se ne može očekivati adekvatna zaštita prava te grupe, ukoliko sistem u kojem trebaju ostvariti svoja prava nije adekvatno iskoordiniran i finansiran, te da jedan od uslova za ostvarivanje prava te populacije je uspostava adekvatnog sistema, zašto je potrebno bolja koordinacija svih uključenih u taj proces.

Isto tako, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su izvršili uvid u postojeće programe za rješavanje probleme Roma iz oblasti zdravstvene zaštite, odnosno Metodologiju i smjernice za realizaciju sredstava namijenjenih za implementaciju akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje probleme Roma iz različitih oblasti, u kojem su predviđena sredstva za provođenje preventivnih mjera u cilju poboljšanja zdravstvenog stanja pripadnika romske nacionalne manjine, a specifično u odnosu na reproduktivno zdravlje i materinstvo. Istu je donijelo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, koje između ostalog koordinira aktivnosti u sklopu Dekade Roma.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine smatraju da treba razmotriti provođenje programa edukacije u vezi planiranja porodice i dobivanja zdravstvene zaštite, s obzirom na položaj u kojem se nalazi veliki broj pripadnika romske nacionalne manjine. Takve programe treba osmisliti u koordinaciji sa relevantnim ustanovama i nevladinim sektorom, kako bi se postigao što bolji efekat.

S tim u vezi Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir da Institucija ombudsmena između ostalog proviše dobru upravu i vladavinu prava, donijeli su slijedeću preporuku:

PREPORUKA

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, u skladu sa članom 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, pozivaju:

- 1) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice da u narednom periodu poduzme mjere u svrhu obezbjeđivanja edukacije pripadnica romske nacionalne manjine u kontekstu reproduktivnog zdravlja i materinstva, u okviru mjera koje Ministarstvo provodi u sklopu postojećeg akcionog plana.
- 2) Federalno ministarstvo zdravstva, kao i kantonalna ministarstva zdravstva, da u narednom periodu poduzmu mjere u svrhu bolje koordinacije aktivnosti koje poduzimaju po pitanju omogućavanja zdravstvene zaštite neosiguranim licima, a posebno uzimajući u obzir dostupnost adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti u vezi sa planiranjem porodice, kao i toku trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja. Prilikom toga posebnu pažnju trebaju posvetiti dostupnosti zaštite posebno ranjivim grupama stanovništva, a posebno pripadnicama romske nacionalne manjine.

Pozivaju se naprijed navedeni da u roku od 90 dana od dana prijema preporuke izvijeste o poduzetim mjerama.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Dostaviti:

- u spis
- naslovima
- podnosiocima žalbe